



**TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ BAŐKANI**  
**Av. ÖZDEMİR ÖZOK'UN**  
**2003-2004 YARGI YILI**  
**AÇILIŞ KONUŐMASI**

**TÜRKİYE**  
**BAROLAR**  
**BİRLİĞİ**  
1969

**8 Eylül 2003**  
**ANKARA**



TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ BAŐKANI

Av. ÖZDEMİR ÖZOK'UN

**2003 - 2004 YARGI YILI  
AÇILIŞ KONUŐMASI**



**340.009**  
**O99**  
**2003**  
**k. 2**

**001090**

## Sayın Cumhurbaşkanım,

2003-2004 Yargı yılı açılış törenine onur veren sayın konuklar, sayın meslektaşlarım, yazılı ve görsel basınımızın sayın temsilcileri sizlere saygılarımı sunuyorum.

Bugün yasal dayanağının yanında, güzel ve anlamlı bir geleneğin sonucu olarak törenle karşıladığımız yeni adli yıla, tüm iyimserliğimize karşın, yine buruk, yine moralsiz, yine sıkıntılı giriyoruz. Yıllardır, her adli yıl açılışında yapılan konuşmalara, eleştirilere, önerilere ve yakınmalara karşın, yargı erkini ayakta tutması gereken temel konularda hiçbir ciddi çözüm üretilememiştir. İlkesel ve kurumsal sorunlara çağa uygun, insan haklarının güvencesi olan "*adil yargılanma hakkı*" alanında ciddi ve kapsamlı düzenlemeler düşünülmediği, planlanmadığı ve yaşama geçirilemediği için Adalet Bakanları bile kamu oyunun gözleri

önüne serilen acı gerçekler karşısında çözümsüzlükleri itiraf etmek durumunda kalmışlardır.

Ben yargıyı ve yargılamayı bir bütün, ortak çaba sonunda ortaya çıkan ürünü yani adaleti de ortak değerimiz olarak kabul ediyorum. Bu bütünün bir parçası olarak yapacağım değerlendirmenin içtenliğine inanmanızı, bunun özeleştirici olarak kabul edilmesini rica ediyorum.

Gelinen bu noktada, yurttaşların, yargıçların, savcılarının, avukatların ve sorunu çözmekle görevli olan tüm yetkililerin kaygı ve yakınmaları artarak sürmektedir. Kuşkusuz, yargının sorunlarını toplumun genel sorunlarından soyutlamaya olanak yoktur. Yargı, ya diğer kurumların yozlaşmasından etkilenerek, ya da kendine özgü özel nedenlerle iyi bir görüntü vermemektedir. Üstelik bunu yukarıda da belirttiğim gibi tek başıma da söylemiyorum, biraz önce dinlediğimiz Sayın Yargıtay başkanımız başta olmak üzere önceki Yargıtay başkanları, emekli ve halen görev başında olan yargıçlar, savcılar ve Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu üyelerinden de aynı doğrultuda yakınmalar gelmektedir.

İlk bakışta, yıllardır uygulanan yanlış ve çarpık politikaların, toplumsal dokumuzu zedelemesi ve kişisel çıkarını, toplumsal çıkarın önünde tutan bir sınıfın sosyal ve ekonomik ilişkilere egemen olması, bunca sıkıntının kaynağı gibi gözükmektedir. Sosyal ve moral değerlerdeki bu çözülme, toplumun hak, adalet, hukuk anlayışında ve yargıdan beklentilerinde de büyük değişiklikler yapmıştır. Her alandaki, her sektördeki *çözülme ve itibar kaybı* bir biçimde giderilebilir, ancak toplumun, hak, hukuk ve adalet anlayışında ciddi güven kaybı, kişisel ve toplumsal ağır travmalara neden olur ve olmaktadır.

Günümüzde yaşadığımız toplumsal yozlaşmanın 20-25 yıldan bu yana başladığı ve hızlandığı gözden kaçmamalıdır. 1980 rejimi ile birlikte siyasal sistemde değişik bir anlayış egemen olmaya başlamıştır. Yerleşik siyasal kurumları bir kenara iten, "*başına buyruk lider*" tipi ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda tatlı-sert, samimi, kamil devlet adamı görünüşünden "*kurttarıcı baba*" tipine dönüşüm yaşanmıştır. Ülke, siyasal kurumlar üstü, onları kaale almadan, etrafındaki seçilmemiş, siyasal ve hukuki sorumluluğu bulunmayan kişilerle hareket ederek kararlar alan ve uygulayan "*Anayasa bir*

*kez delinmekle ne olur", "Hesabımı ben ancak Allah'a veririm", "Verdimse ben verdim" diyebilen siyasal otoriteler tarafından idare edilmiştir.*

Bu yönetim biçimi hukuk devletini yıpratırken, aynı zamanda, demokratik sistemin güvencesi olan laik yönetim anlayışından da ödün vermiştir. 1982 Anayasasına din derslerini zorunlu hale getiren bir madde konulmasıyla başlayan ödümler, İmam Hatip Liselerinin ara meslek lisesi olmaktan çıkarılıp kuruluş amaçlarına aykırı statüye getirilmesi, seçim kürsülerine Kur'an konulması, meydan nutuklarında ayetler okunması, bütünlük ve istikrarın korunması bahanesiyle Türk-İslam sentezinin kullanılması, devlet radyo ve televizyonundan tarikatların tanıtımı ve özendirilmesi, devlet büyüklerinin yakınlarının bir tarikat şeyhinin kabri yanında gömülmesi ile uzayıp giden eylem ve davranışlar bu günlerin habercisi ve hazırlayıcısı olmuştur.

Böyle bir yapının örneğini II. Abdülhamit yönetimi zamanında bu toplum bütün boyutlarıyla yaşamıştır. Günümüzde de çağdaş bir yapısal görüntü içerisinde aynı siyasal rejimin tekrarının 1980'lerden bu yana hayata geçirildiğini görüyoruz.

Bu gün bu sistem, 1920 ve 1930'ların "iyi toplum" imgesinin karşısına yeni bir seçenek olarak çıkarılmakta ve bu sistemin savunucuları cumhuriyeti bireycilik ve demokrasi adına kıyasıya eleştirme cesaretini gösterebilmektedirler. Bu şekilde Türkiye Cumhuriyeti'ni "zaman" ve "mekan" dan arındırarak test etmek haksızlık olduğu gibi "tarih dışı" bir çabadan da öteye gidemez. Bu bağlamda, yapıtaşlarının yerlerine oturtulmadığı bir düzende "her özgürlük" talebi aslında bir "imtiyaz" isteği haline dönüşmektedir.

Oysa Türkiye Cumhuriyeti sürekli bir çağdaşlaşma projesidir. Yaşamın her alanının bu doğrultuda dönüştürülmesini amaçlamış uzun bir süreci ifade etmektedir. Bir geçiş değildir. Bu anlamda oluşum hala devam etmektedir. Cumhuriyetin varsa noksanlıklarını aklın ve bilimin ışığında gidermeye çalışacağız, yapamadıklarını birlikte yapacağız. Bu bağlamda cumhuriyetten ve "olmazsa olmaz" koşulu demokrasiden yana sivil güçlerin el ve gönül birliği içinde yapacakları pek çok şey vardır; bizler bu görevden kaçma lüksüne sahip değiliz, bizler bu günler için varız.



Cumhuriyetin kazanımlarının birer, birer yitirilmesi yanında, sosyal ve moral değerlerdeki çözülme, toplumun hak, adalet ve hukuk anlayışını da etkilemiş, yargı ve onu oluşturan kurumlar ciddi bir “güven” kaybına uğramıştır.

Konuyla ilgili olarak araştırmalar yapan çeşitli kuruluşların elde ettikleri sonuçlar incelendiğinde; kamuoyunun “Yargı sistemi ve uygulama işlemlerine” güveninin bir çok kamu kurumundan sonra geldiği ve sıralamada gerilerde kaldığı gözlenmektedir.

Kurumlar da kişiler gibi, saygınlıklarını kendileri yaratır ve kendi davranışları ile korurlar. Biz kendi kendimize ne kadar “saygınlık”, “mahabet” atfedersek edelim, kişisel zaaflarımızın sonucu yarattığımız olaylar, toplumun önem verdiği, hassas konulardaki tepkisizliğimiz, ya da tepkimizi ortaya koyarken yaptığımız basit davranışlar, toplumun kaderinde yadsınamaz yeri ve önemi olan bu kurumu, yargıyı yaralamaktadır, zedelemektedir. Ceza ve usul yasalarındaki normlar, ulaşılmaz kürsüler, saygınlığı geri getiremez ve sağlayamaz. Üzülerek söyleyeyim ki, yüce Yargıtay’da bir daire başkanlığı seçiminin anlaşıl-

maz inatlaşmaya dönüşmesi ve sonunda sorunun uzlaşa ile değil, yasa ile çözülmesi kadar, tepki olarak oy verilen isimler yargının üzerine titrediğimiz, saygınlığına ve güvenine gölge düşürmüştür.

Sorun, bu basit örnek olayla sınırlı kalmıyor. Yerel mahkemelerden Yargıtay'a, Anayasa Mahkemesinden, Yüksek Seçim Kurulu'na kadar bir çok yargı merciinde kamuoyu önünde sergilenen olaylar, yargıya güveni azaltmaktadır. Özellikle 3 Kasım 2002 seçimlerinden önce ve sonra seçime katılanlarla ilgili olarak, adli mahkemelerde, Anayasa Mahkemesinde ve Yüksek Seçim Kurulu'nda verilen kararlar uzun yıllar tartışılacak niteliktedir. Bugün Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde bireysel başvuru sonucunda devlet olarak tazminat ödemeye mahkum olduğumuz davaların çoğunluğu, yargının kusuru sonucu ortaya çıkan tablonun ürünüdür. Bu eksiklikleri, ceza yargılamasının uzunluğu, sanığı yargılamada bulundurmadan karar verilmesi, yakınının iddiaları için tam ve etkili bir araştırmanın yapılmaması, duruşmada sanığın avukatı olmadan yargılanması biçiminde ve benzeri nedenler olarak sıralayabiliriz. Tüm bu eksiklikler yargının ürünü olup, yargılamaya gereken önemin

verilmediğini göstermektedir. Daha acısı, uluslararası ortamda, Türkiye’de yapılan yargılamalarda Avrupa standartlarına uygun kararlar çıkamayacağı ön yargısı ile “*yasa yollarının tüketilmiş olması*” koşulunun aranmamaya başlanmış olmasıdır. Yine bu anlamda son günlerde, “*Türkiye’nin yatırım ikliminde eksik olan en önemli unsur, şeffaflık ve hukukun üstünlüğüdür*” yakınlıklarının batılı ülkelerce dillendirilmesi çok anlamlıdır. Böylece “*Türk Yargı Sistemine*” güvensizlik, ulusal ölçekten çıkıp uluslararası boyuta ulaşmıştır.

Montesquieu’nun da belirttiği gibi “*her şeyin sonunda adil bir mahkemenin bulunabileceği inancı, toplumda en büyük güven duygusunu sağlar*” bu denli önemli olmasına karşın, gelmiş geçmiş tüm iktidarlar, konuya yeterli özeni ve duyarlılığı göstermemişlerdir.

Cumhuriyetin ilk yılları dışında adalete ve yargıya hükümet programlarında gereken yer verilmemiş, bütçelerde “*Adalet Bakanlığı’na*” ayrılan pay diğer bakanlıkların çok gerisinde kalmıştır. 18 Mart 2003 günü Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne sunulan 59. Hükümet programında hukuk, yargı ve adli sistemimiz için, bizim de katıldığımız doğru tespit ve çözümler

bulunmasına karşın, Adalet Bakanlığı bütçesi % 78 olarak bağlanmıştır. Programdaki açıklamalar, ortaya konulan çözüm önerileriyle, bunların gerçekleşmesi için ayrılan bütçe, hukuk sistemimizde ve yargıda yaşanan sorunların giderilmesinin yakın zamanda mümkün olamayacağını ortaya koymaktadır.

Yargının yapısal sorunlarına yüzeysel yaklaşmak yerine, bağımsız, yansız, güçlü ve adil bir yargının ve de yargılanmanın gerçekleşmesi için düzenleme, düzeltme, iyileştirme değil köklü bir “*Yargı Reformu*”nun acilen gerçekleştirilmesi gereklidir. Bu konuda söylenenleri tekrar etmeden, önerilerimizi satır başlarıyla şöyle sıralayabiliriz; eğitim başta olmak üzere, yargılamayı hızlandırarak adaletin gecikmesinin önlenmesi, yargıç, savcı ve adliye çalışanlarının yaptıkları işin önemi ve yoğunluğuna uygun konuma getirilmesi, adliyelerin bina, araç gereç yönünden yeterli donanımına kavuşturulması, bilirkişilik kurumunun mutlaka disipline edilmesi, adli kolluk gücünün kurulması ve her yönüyle Cumhuriyet savcılarına bağlanması, cezaevi ve infaz kurumlarının “*insana yaraşır*” hale getirilmesi ve hepsinden önemlisi yargı bağımsızlığının önündeki yasal ve anayasal engellerin kaldırılmasıdır.

Kanımızca “*Yargı Reformu*”nun ilk ayağını “*Hukuk Öğretimi-Hukukçu Eğitimi*” oluşturmalıdır. Adalet mademki devletin-mülkün temelidir, o halde devlet de temelini oluşturan hak ve adalet uygulayıcılarına özel özen göstermelidir. Ülkemizde iki kurum Türk Ulusu adına görev yapmakta ve karar vermektedir. Bunlardan birisi seçimle oluşan Türkiye Büyük Millet Meclisi diğeri ise bağımsız yargıdır. Bu nedenlerle nitelikli hukukçu yetiştirmek büyük önem taşımaktadır. Bir yargıcın söylediği gibi “*Tanrıya dua edin; sizi yargıç kimliği kazanmamış, ya da kaybetmiş memurlaştırmış bir yargıç önüne çıkarmasın.*”

İşte o zaman adil yargılanmanın ne olduğunu anlarsınız.

Yargı bağlamında “*siyasallaşma*” iddiası da çok büyük önem taşımaktadır. “*Siyaset*” kesinlikle kötü ve kaçınılması gerekli bir şey, değildir. “*Siyaset*” ülke, devlet ve insan yönetimi olarak tanımlanmaktadır. “*Toplum yönetiminde karar alma sürecine katılma*” ve “*toplumda çatışan çıkarların uzlaştırılması*” da siyaset kapsamında düşünülmelidir. Siyasi partiler, anayasamıza göre, demokratik sistemin vazgeçilmez unsurlarıdır. Siyasi partiler özgür, kendi hakkında karar verme yetisine sahip bireylerin bir fikir

etrafında toplanarak meydana getirdikleri örgütlerdir. Onlar kendileri için değil, toplum için hak arama peşindedirler. Bir bilim adamı, pek çok unsura ek olarak “*partiler toplumda tek, dar bir çıkardan daha fazlasını temsil etmeye yönelmiş kurumlardır*” diyor.

Kişilerin bir siyasi partiye üye olması ve sonra ayrılması, onun yansızlığını ve bağımsızlığını etkilemez, kamu görevi sırasındaki çalışmalarına olumsuz etki yapmaz.

Ancak, yaşamda bireyler çok disiplinli derneklere, cemaatlara ve tarikatlara bağımlı olabilmektedirler. Bir tarikata, bir cemaate girmek sıradan bir derneğe veya bir siyasi partiye üye olmakla aynı anlama gelmez. Burada bir kuruluşa üyelikle, bir fikre kendini adanma arasında ciddi bir ayırım yapmamız gerekir. Bireyden önce var olan ve bireyi yok sayan tarikat ve cemaat mensuplarının ölesiye bağlı oldukları inancın gücüyle oturdukları kürsüler, buldukları makamlar ve koltuklarda nasıl demokrat olunur, nasıl tarafsız ve yansız kalınır?

**Sayın Cumhurbaşkanım,**

Toplumun her kesiminde dile getirilen önemli bir konu da; “*rüşvet ve yolsuzluk*” iddialarıdır. Toplumun çürüten yozlaşma, çürüme,

bozulma, kokuşma sözcükleriyle anlam benzerliği taşır. Yargıda yozlaşma, hukuk idesinden uzaklaşma ile doğru orantılıdır. Bu sapışın insanlara çok acı vereceği, topluma büyük yıkımlar getireceği yadsınamaz. Yolsuzluk yozlaşmanın bir görüntüsüdür. Bireysel ve toplumsal yozlaşmayı besleyen çok önemli bir davranış biçimidir. Yargıda söylenen ölçüde olup olmadığını bilemem, ancak yolsuzluk söylentileri de önemli bir boyuta ulaşmıştır. Prof. Dr. Hayrettin Ökçesiz'in "*Adli Yargıda Yolsuzluk Araştırması*" raporunda oldukça karamsar bir tablo ortaya çıkmıştır. Yine aynı konuyla ilgili olarak TÜSİAD tarafından yaptırılan araştırmada da rüşvetin yaygınlığına ilişkin algılama skalasında mahkemeler % 40.7 ile yer almaktadır. "*Her kuruluştta, her toplulukta böyle şeyler olur*" özrü ve savunması yargı için asla geçerli olamaz. Çünkü, adalet, içinde hiçbir yabancı unsura tahammülü olamayacak kadar narin ve hassastır. En ufak bir yabancı unsur, adaleti kirletir; bozar, hiçe indirger. Bunun içindir ki, yargı ile ilgili söylentiler, dedikodular toplumda önemle izlenmekte, belki de büyütülmektedir. Ancak öyle iddialar, kimlik ve kişilikleri belli kişiler tarafından ortaya atılmaktadır ki, inanmamak da mümkün değil...

Devleti oluşturan yasama, yürütme ve yargı erki mensupları hakkında böylesi iddia ve tespitlerin giderilmesi için acil önlem alınmasının zamanı gelmiş ve hatta geçmektedir. Yolsuzluk, rüşvet ve yozlaşmanın giderilmesi yönünde anayasa başta olmak üzere ceza ve idari mevzuatta gerekli düzenlemelerin yapılması şarttır.

Yolsuzluk karne notunun düşüklüğünde mevcut teftiş sisteminin etkisi büyüktür. Bir ülke düşününüz ki 57.000 müfettiş ve müfettiş yetkisine sahip elamanı bulunsun, fakat yolsuzluklar sıralamasında dünya dördüncüsü olsun.

Türkiye’de mevcut 1.675.000 kamu çalışanının 980.000’i hakkında inceleme ve soruşturma başlatılmış, bir bölümü hakkında dava açılmıştır. Kamu kurum ve kuruluşlarındaki teftiş kurullarının da, siyasal iktidarların emir ve talimatları doğrultusunda işe başlayan ancak, bağımsız inceleme yapabilen bir konuma getirilmesi gereklidir.

Geçmiş kültürümüzden gelen “Devlet, Hak ve Adalet” birlikteliğiyle, çağdaş yaşamın kazanımı olan “Hukuk Devleti ve Hukukun Üstünlüğü” kavramları Türk halkının ortak hafıza-



sında yer etmiştir. Bunun doğal sonucu olarak, her kesimden insanımız, ister aydın, ister işçi, ister esnaf, ister köylü olsun, eğer yargı adil, hızlı ve düzenli işleyecek olursa, toplumu ve onun kurumlarını çürüten tüm engellerin ortadan kalkacağına inanmakta ve neredeyse tüm sorunlarının çözümünü bağımsız ve adil yargıda görmektedir. Siyasal iktidarlar, artık toplumsal bir istek ve beklenti haline gelen bu haklı ve ortak inanca duyarlılık göstermeli ve gerekli önlemleri almalıdır.

Bunun ilk adımı Cumhuriyet Savcılarının yasal yetkilerini, duraksamadan bütün etkinliği ile kullanmalarındır.

Kamu idaresi alanında da önemli reformların yapılması gereklidir. Kamu reformundan amaç, kamu yönetiminin yurttaşa beklediği hizmetleri hızlı, ucuz, etkin ve kaliteli; denetlenebilir ve hesap verilebilir bir biçimde sunabilmesinin sağlanması olmalıdır.

Kamu görevlilerinin, görev tanımları, sorumluluk, yükümlülük ve yetki alanları net bir biçimde belirlenmelidir. Sorumsuz kişilerin devlet yönetiminde söz sahibi olmalarının kesinlikle önüne geçilmelidir. Kamu görevi etiğinin güçlendirilmesi için *"kamu etik ilkeleri"*

oluşturularak tüm kamu görevlilerinin bu ilkelere uygun bir biçimde davranmasını sağlayıcı disiplin suç ve yaptırım sistemi oluşturulmalıdır. Demokratik idarenin ve saydam yönetimin sağlanması amacıyla “*Bilgi Edinme Hakkı*”, “*İdari Usul*” ve “*Sır kavramının yeniden belirlenmesi*” ile ilgili yasaların hızla çıkarılması gereklidir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin ceza kovuşturması bakımından sahip oldukları bağışıklık sınırlandırılarak, “*dokunulmazlık*” konusu yeniden ele alınmalıdır. Yolsuzluklarla mücadelede milletvekili dokunulmazlıklarının kaldırılması tek çareymiş gibi gösterilmektedir. Oysa hemen belirtelim ki, parlamenter dokunulmazlık çok uzun mücadeleler sonucu elde edilmiş vazgeçilmez bir kazanımdır. Milletvekillerinin kürsü dokunulmazlığı korunmalı, yasama dokunulmazlığı yasama çalışmalarını hiçbir şekilde engellemeyecek biçimde düzenlenmelidir.

Türk Ceza Kanunu’nun memur tanımını düzenleyen 279.maddesi değiştirilerek, kamusal işler ve faaliyetlerde işlenen suçlar bakımından kamusal fonksiyon, görev ve yetki üstlenmiş herkesi kapsayan bir kamu görevlisi tanımına yer verilmelidir.

3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu'nun içeriğine gerçek anlamda rüşvet ve yolsuzluklarla mücadeleyi içeren hükümler ilave edilerek, mal bildirim konusu ayrı bir yasayla düzenlenmelidir. Nüfuz ticareti, görevi kötüye kullanma, devlet alımlarına ve ihaleye fesat karıştırma, haksız rekabet gibi suçlar yeniden gözden geçirilmelidir.

### Sayın Cumhurbaşkanım,

Avukat, yargıda "*Hak arama özgürlüğü*"nü temsil etme yanında, yargı sürecine "*halk adına*" katılarak yargı kararlarının aleniyetine ve demokratikleşmesine yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda "*Yargı diyalektiği*" sav ve savunma özgürlüğü ve dengesi ile bağımsız hükmün oluşması olarak tanımlanabilir. Bunu bozan en basit olgu Cumhuriyet Savcılarının yargılama sırasındaki konumlarıdır. Bu konum hem karar merciini hem de savunmayı olumsuz etkilemektedir. Bu durum Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin "*adil yargılanma hakkı*" kapsamında işaret ettiği "*silahların eşitliği*" ilkesine de aykırıdır

Yargı her türlü müdahaleden, her türlü etkiden kurtarılmış olsa bile savunmanın yargı

sürecindeki katkısı görmezden gelinirse, verilen kararlar adil de demokratik de olmaz.

Bu denli önemli görevi yanında, yargının kurucu unsuru olan “savunma mesleğinin” anlamı hala kavranabilmiş değildir. 2001 yılında bütün eksikliklerine karşın, çıkışını büyük bir heyecanla karşıladığımız Avukatlık Kanunu’nda değişiklik yapan 4667 sayılı yasa ile elde edilen bir çok hak çeşitli girişimlerle ya geri alınmış, ya da kullanılmamaktadır.

Yasada açıkça belirtilmesine karşın barolar ve Türkiye Barolar Birliği’nin protokoldeki yerine herkesçe gerekli özen ve duyarlılık gösterilmemektedir. Yasa çıktığından bu yana bu özenin gösterilmediği hiçbir devlet protokolüne katılmamaktayız.

Yine avukatlık kimliğinin “resmi kimlik” niteliğinde olduğu yasada yazılı olmasına karşın, bir çok kamu kurumu yasanın bu amir hükmünü görmezden gelmektedir.

Resmi kurumlarda iş takibi sırasında gerekli bilgi ve belgelere ulaşılması konusunda büyük dirençlerle karşılaşmaktadır.

Avukatlık Kanunu ile getirilen yeni düzenlemeleri gerileten, 25.6.2002 gün ve 4765 sayılı

yasa ile henüz yayınlanmamış bulunan Anayasa Mahkemesi kararını mesleğimiz açısından olumlu karşılamamız mümkün değildir. Çünkü 4765 sayılı yasa ile yapılan değişiklikle, mesleğe giriş aşamasında, staj sonrası konulmuş sınav ertelenmiş ve mesleği bir çok örneği ile birlikte “*serbest alan*” haline getiren öğretmenlerin avukatlık yapma hakkının sürdürülmesi sağlanmıştır. Anayasa Mahkemesi’nin kararıyla da yargıç ve savcılara mesleğe girme konusunda yeni olanaklar getirilmiştir. Bu değişikliklerin Avukatlık mesleğinin gelişmesine katkısı yoktur.

Meslektaşlarımızın en büyük sorunu sosyal güvenliktir.

Kamu kesiminde çalışan meslektaşlarımız ise yaptıkları işin önemine ve konumuna uygun bir statüde değillerdir. Bu konuda devletin vekillerine sahip çıkmadığını söylemekle yetineceğiz.

Savunmanın temsilcileri avukatların örgütleri olan barolar ve Türkiye Barolar Birliği olarak, mesleğin sorunlarının çözümü yanında, avukatlık mesleği ve iş alanına yapılan saldırı ve tecavüzlerle de mücadele etmek durumunda kalmaktayız. Yıllardır, hukuk eğitimi gör-

memiş muhasebeci ve yeminli mali müşavirlerin avukatlık haklarını kullanma konusundaki ısrarları yanında, son dönemlerde de noterlerin benzer talepleri karşımıza çıkmaktadır.

“*Noterlik Kanunu*” tasarısı ile avukatlara ait olması gereken pek çok işlev noterler tarafından da yapılır hale getirilmek istenmektedir. Dünyanın her yerinde ve tarihi gelişim süreci içinde noterlik mesleği, avukatlık mesleğinin bir türevi niteliğinde olduğu halde, yeni düzenleme ile noterlerin çabaları sonucunda Türkiye’de avukatlık, noterlik mesleğinin bir türevi şekline dönüştürülmeye çalışılmaktadır. Yeni noterlik yasasında, noterlerin geleneksel yapı ve kimlik içinde değerlendirilmesi ve avukatlara ait alanlara el atmalarının önlenmesi zorunludur.

Anayasa’nın hak arama özgürlüğü aşamasında, yargı ile vatandaş arasına yapay araçlar koyma isteklerine bir örnek de “*Hakem ve Bilirkişi Odaları*” yasa taslağı veya düşüncesidir. Yakından tanıma olanağını bulduğumuz ve bu nedenle içtenliğine inandığımız Adalet Bakanı sayın Cemil Çiçek’in Türkiye Barolar Birliği 27. Olağan Genel Kurulu’nda böyle bir çalışma olmadığını vurgulamasına karşın, bu alandaki

yayın ve haberler sürmektedir. Hakemlik ve bilirkişilik meslek değildir. Bilirkişi usul yasalarına göre yargılamada lüzumlu ve önemli bir ögedir. Ancak arızı bir iş olma yanında esas mesleğinin bir türevi olan bilirkişiliği bir hak haline dönüştürme hevesleri önlenmelidir.

Türkiye Barolar Birliği olarak çeşitli toplantı ve etkinliklerde tartışmaya açtığımız, Türkiye Büyük Millet Meclisi Adalet Komisyonu'ndaki görüşmeler sırasında kaygı ve endişelerimizi bildirdiğimiz Bölge Adliye Mahkemeleri ve Üst Mahkemeleri Kanunu şimdilik genel kurulda bekletilmektedir. Yargı sistemimizde daha önce uygulanan ancak, sakıncaları nedeniyle 1924 yılında kaldırılan kurum yeniden getirilmek istenmektedir.

Çeşitli nedenlerle adil yargılanmaya katkısı olacağı söylenen istinafin, yargının sorunlarını çözmede büyük katkısı olacağı inancında değiliz. Bir süre için Yargıtay'da işlerin rahatlamasına neden olduktan sonra yeni ve ciddi sorunlar yaratacaktır. Adliyelerdeki mevcut sorunlar çözülmeden, istinaf uygulamasına geçilmesi hiçbir yarar sağlamayacaktır.

## Sayın Cumhurbaşkanım,

Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinde ilerlemeler kaydedilmiş olmakla birlikte, bu konuda yöneticiler tutarlı bir politika izleyememişler, konuyu daha çok yasal düzenlemelere indirgemişlerdir.

Yürürlüğe konan uyum yasaları; dağınık ve sistemsiz gerçekleştirilmiş olsa da, hukuk standartları bakımından, Türkiye'yi Avrupa'ya yaklaştıran düzenlemelerdir. Ne var ki, yapılaş tarzı itibariyle söz konusu reformlar, büyük ölçüde Avrupa Birliği gereklerine dayandırılmış; ulusal dinamikler ve anayasal gereklilikler adeta unutulmuştur. Uyum paketleri, Avrupa Birliği tarafından "ısmarlama" olarak hazırlanmış metinler görüntüsünü vermiştir.

İzlenen bu tarzın başlıca iki sakıncasına işaret edilebilir. Birincisi, etkili bir biçimde uygulamaya konulmasına ilişkin güçlüklerdir. İkincisi ise; Türkiye-Avrupa Birliği ilişkisine söz konusu yaklaşım tarzı, Türkiye'yi taraf yapmaya yetmemekte; ülkemiz hep, "ev ödevini yapan öğrenci örneğinde olduğu gibi, notunu bekleyen taraf" konumunda kalmaktadır.



Oysa Avrupa Birliği süreci, yasal düzenlemeleri ve hükümet yetkililerinin ilişkilerini çok aşan bir yapılanmayı ve yaklaşım biçimini gerekli kılmaktadır. Bunların yanı sıra, Avrupa Birliği yeni üyelerin hiç birisinden istemediği bir çok yeni koşulu ÷lkemize dayatmakta, ulusal ve uluslar arası konularda, üyelikle doğrudan ilgisi olmayan “Güneydoğu sorununu çöz”, “Kıbrıs sorununu çöz”, “Ermeni soykırımını tanı”, “ordunu küçült” gibi istekler ileri sürmekte ve işi ağırdan almaktadır. Son dönemlerde bazı Avrupa Birliği yetkilileri bunlarla da yetinmeyerek, İslam dünyasının tek demokratik, laik hukuk devleti olma yolunda temel dayanağımızı hedef alarak, Atatürk ilke ve devrimlerinden vazgeçmemiz halinde birlik içine girebileceğimizi ifade etmek cüretini göstermişlerdir. Sevr’in gündeme geldiği, Lozan’ın eleştirildiği ve bu yolla ulusal birliğin tartışmaya açıldığı, insan hakları ve özgürlükler adına üniter yapının zorlandığı, kutsal din duyguları adına laik yapının yıpratıldığı bir dönemde, Avrupa’dan yükselen bu sesler rastlantı değildir. Yalnız bu önerileri yapanlar, bize emanet edilen Türkiye Cumhuriyeti’nin temel felsefesinin Atatürk ilke ve devrimleri olduğunu, her Türk aydınının bu değerlerden asla vazgeçmeyece-

ğini bilmemektedirler. Ama her şeye rağmen Türkiye'nin 1920' de başlattığı Avrupa yürüyüşü sürecek ve Türk halkı, Türk toplumu çağdaş kimliği ve insani değerleriyle Avrupa Birliği'ndeki yerini alacaktır.

Avrupa Birliği ilişkileri yanında, bölgemizde yaşanan sıcak günler bizi her yönden etkilemektedir. Özellikle kendisini dünyanın tek egemeni olarak gören ve bunu tüm dünyaya ilan eden ABD, hem 11 Eylül saldırısı sonrası kaybettiği prestijini yeniden kazanmak, hem de başta Irak olmak üzere Orta Doğu ve Uzak Doğu Asya petroleri ile dünya enerji kaynaklarını denetimi altına almak için kendi vatandaşları da dahil, neredeyse dünyadaki barışseverlerin karşı çıkışına rağmen saldırgan girişimlerini sürdürmektedir. Bu tutum ve davranış Birleşmiş Milletler başta olmak üzere, uluslararası kuruluşların etkinliklerini yitirmelerine neden olmuştur. Uygarlık ve gelişmişliğin gereği, kural ve hukuk tanımazlık olamaz. Demokrasi ve özgürlük, kendi iradeleri ile yaratılır ve sürdürülür. Bu anlamda Irak halkının gerçek iradesi son derece önemlidir. Halkın katılmadığı, halkın desteklemediği, hiçbir müdahale, hiçbir düzenleme, hiçbir siyasi model uzun ömürlü ve kalıcı olamaz. Komşularımızla

barış, daha ileri bir işbirliği ve dayanışma içinde yaşamalıyız. Bu bağlamda, Türkiye'nin petrol ve silah tüccarlarının çıkarına kurban edilecek tek bir evladı da, harcanacak tek bir kuruşu da yoktur. Kaldı ki savaş karşılığı maliyet analizleri ve pazarlığı yapılması da soylu ve barış sever Türk halkı için onur kırıcıdır. Meydan kesinlikle savaş lobisine ve savaş kışkırtıcılarına bırakılmamalıdır. Günümüz dünyasında savaşa karşı çıkmak ve sorunları hukuk içinde çözmek, insanlığın yurt severliğinin ve hukukçuluğun temel koşuludur.

Hiç bir meşru gerekçeye dayandırılmayan Irak saldırısı, Türkiye'nin, gerek ABD ile gerekse Avrupa Birliği ile ilişkilerini "*kişilikli*" kılmasının ne denli önemli olduğunu kanıtlamış bulunmaktadır.

Konuya insan hakları açısından yaklaşıldığında; haksız bir savaşın yok ettiği tarihi, kültürel ve insani değerler ışığında, "*barış hakkı*"nın önemi ve insan haklarının bölünmez bir bütün oluşturduğu gerçeğine, insanoğlu çok acı bir biçimde bir kez daha tanıklık etmiştir. Bu arada, Cenevre Sözleşmesi'ne ve Uluslararası İnsancıl Hukuk ilkelerine uyulmamıştır.

Irak'ta savaş bittiğine ve işgalci güçler, en azından görünürde bu ülkede demokratik bir rejimi kurmayı hedeflediklerine göre, kamu düzeninin ve güvenliğin sağlanmasında bu amaç hiçbir biçimde gözden uzak tutulmamalıdır. Bu çerçevede, işgalci silahlı güçlerin, yıkıp yıkarak veya öldürerek değil, “ölçülülük ilkesi” gerekleri doğrultusunda kullanılmalari önem taşımaktadır.

Türkiye, Irak saldırısı ve işgali karşısında; gerek Avrupa Birliği içerisinde gerekse NATO örgütünde birçok yönden “tek” olma özelliğine sahiptir. Avrupa Birliği ve NATO üyeleri arasında Irak'la sınırı bulunan tek Müslüman ülke; bölgede ise demokratik rejime sahip ülke olan Türkiye bu özelliklerini daha iyi kullanabilirdi, kişilikli bir politika izlemek suretiyle, özgül konumundan da yararlanarak kendi saygınlığını arttırabilirdi. Bu bakımdan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 1 Mart 2003 kararı, saldırgan güçler karşısında hükümet yetkilileri tarafından iyi değerlendirilme bir yana, bir tür “mahcubiyet” belgesi şeklinde sunuldu.

Türkiye'nin Irak sorununu ulusal çıkarları doğrultusunda Birleşmiş Milletler platformuna çekme yönünde çaba harcaması, hem Irak'ta

kurulacak yönetimin hukuki bir zemine dayanmasına katkıda bulunur; hem ülkemiz Birleşmiş Milletler nezdinde kendi saygınlığını arttırmış olur.

Kısa bir süre önce, Türk tarihinin en çarpıcı ve pek çok açıdan en acı olayını yaşadık. Elbette ki Süleymaniye’de görevli bulunan subaylarımıza, dost ve müttefik olduğumuzu bıktırır-casına tekrarladığımız ABD’nin oradaki güç üstünlüğüne dayanarak yaptığı terörist muamelesinden, askerlerimizin başına çuval geçirilerek “esir” edilişinden söz ediyorum. Böyle bir davranışa maruz kalacak ortamı yaratan ve buna tepki göstermeyen davranışlar kadar bu muameleyi pişkinlikle karşılayan, utanç verici bu olaydan iç dengeler açısından yarar uman siyasal kadroların davranışları da son derece üzücüdür.

Bizler aç ve zorluklar içinde yaşamağa alışkın bir halkın çocuklarıyız. Yaşamsal her şeyden fedakarlık edebiliriz, ama onurumuzdan asla. Halkımızın, cumhuriyetimizin kuruluşundaki fedakarlıklarının uçup gitmesine, hiç kimsenin izin vermeğe hakkı bulunmadığını, bunun hesabının er geç sorulacağını inanç ve güvenle belirtmek isterim.

## Sayın Cumhurbaşkanım,

Son dönemlerde örgütlü bir biçimde saldırılan Cumhuriyetin bizim için ifade ettiği anlamı ve önemi, onun vazgeçilmez değerlerini, Cumhuriyetimizin dayandığı iki temelden biri olan yargının yeni yıl açılışında, kısaca arz etmek isterim.

1923 yılında Anadolu tablosu içler açısıdır. Savaşın yükünü çekemediği ekonomi ve sosyal yapı iflas etmiştir.

İki dünya savaşı arasındaki yirmi yılı kapsayan dönemi, ünlü bir tarihçi "*Felaket Çağı*" olarak nitelmiştir. Dünya, bu dönemde liberal yörüngeden koparak sola ya da sağa savrulmuştur. "*Felaket çağının*" hemen başlangıcında 1923 yılında savaşı yöneten ve zaferle bitiren kadrolar, tüm olumsuz koşullara rağmen "*fikir vermeye ve kamu alanında görev almaya katılan yurttaş*" a dayalı "*Cumhuriyet*" i kurdular.

Türkiye Cumhuriyeti'ni kuranlar, cumhuriyet fikrinin hedefinde demokrasi olduğunun bilincindeydiler. Ancak, demokratik sisteme geçilebilmesi için öncelikle laik, çoğulcu ve katılımcı bir toplumun varlığına ihtiyaç olduğu-

nu da, 1876'lara uzanan deneyimlerden öğrenmişlerdi.

Cumhuriyet için birinci unsur toplumdur. Cumhuriyette toplum, hiçbir insanın kimliğinin doğumdan belirlenmediği, kimliklerin kişisel tercihlere dayalı olarak oluşabildiği örgütlenmedir. Bu örgütlenmeye doğru yola çıkabilmesi için bireyin ortaya çıkması gerekir. Cumhuriyet ilkesel ve öncelikli olarak, bireysel düzlemdeki sonsuz farklılıkları uyumlulaştırarak toplumun üzerine oturur. Birey ile toplum arasında diyalektik bir ilişki bulunmaktadır. Kamusal alanın ortaya çıkması için özel alan bulunmalıdır. Bunun için de, toplumu ön plana alan Cumhuriyet, kamusal alanın karşısına özgür bireyi hazırlamak için okuma yazmayı yaygınlaştırmaya, kültürel gelişmeye büyük önem vermiştir. Bu konuda büyük emek sarf edilmiş, büyük atılımlar yapılmıştır. Bugün cumhuriyeti küçümseyenler, onun kazanımlarını eleştirenler, onun üzerine bir karabasan gibi çökenler bu eğitim seferberliğinde yetişmiş olduklarını unutarak karşımıza çıkmaktadırlar. Ümmetten, kulluktan çağdaş bireye geçişteki çetin süreci görmezden gelenlere söylenecek çok şey yok.

**Sayın Cumhurbaşkanım,**

Geçen yıl yaptığım açılış konuşmamda 3 Kasım 2002 günü yapılacak milletvekili seçimleri için *"4 Kasım 2002 sabahında Türkiye'ye istikrar ve güven veren bir siyasal ortamın oluşmasını umut etmek istiyoruz"* demek suretiyle, siyasetteki alabildiğine bölünmüşlüğü ve istikrarsızlığın giderilmesi dilek ve temennisinde bulunmuştum.

3 Kasım 2002 günü yapılan Milletvekili Genel Seçiminden sonra yeni bir siyasi tablo oluşmuş ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne iki parti girebilmiştir. Demokrasiye özgürlük ve insan haklarına inançlı halkımız, yaşadığı bunca çile ve düş kırıklığına karşın, bu değerlere olan inancını hiçbir zaman yitirmemiş her zaman kendine düşen özveriyi ve duyarlılığı göstermiştir. Ancak halkımızın bu özverisi ve özelliği siyasetçilerimiz tarafından, hiçbir zaman iyi algılanamamış ve iyi okunamamış, çoğu kez politikacılar, halkın değil, yandaşlarının hizmetkarı olmuşlardır. Üzülerek ifade etmek isterim ki, demokrasi tarihimizin en büyük olanağını elde etmiş olan mevcut iktidar da, aynı tarihi hatayı yapma yolundadır.



Türkiye Barolar Birliği olarak gelişmeleri ve değişimi ÷lke demokrasisinin bir ürünü olarak algıladığımızı, ÷lkenin kalkınması, halkımızın mutluluğu için yapılacak her doğru işe destek vereceğimizi hem kamuoyuna hem de görüştüğümüz hükümet yetkililerine duraksamadan aktardık. Bu görüşmelerimizde özellikle laik cumhuriyete ve onun kazanımlarına olan bağlılığımızı ve duyarlılığımızı açık ve net bir biçimde vurguladık. Bu anlayışın bir sonucu olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi çalışmalarına büyük katkı sunduk.

Bu çalışmalarla ilgili olarak yaptığımız tespitlerimizde ise şu gerçeğleri saptadık. İnsan haklarına ilişkin iyileştirmeler, izlenen usul bakımından kısmi ve dağınık düzenleme özelliğini taşısa da, içerik olarak desteklenmesi gereken olumlu açılımlar olmuştur. Ancak, uyum yasalarının Parlamento'da oylanması kadar, hatta daha çok, bunların uygulamaya geçirilmesi önem taşımaktadır.

Reform yasalarının etkili bir biçimde uygulamaya konmasında, söz konusu metinlerin iç tutarlılığı yanında, ilgili örgüt ve kuruluşların hazırlık sürecine katılmış olup olmadıkları da rol oynamaktadır. Bunun yapıldığını söylemek

olanaksızdır. Reform sürecine katkı sağlama olanağı bulunan çok sayıda örgüt ve kuruluş yanında; şimdiye kadar bu alanda birçok somut ve ciddi çalışmayı gerçekleştiren Türkiye Barolar Birliği, bu yöndeki çabalarını sürdürmektedir. Bunlar arasında, Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Önerisi ve Dernekler Yasa Taslağı, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ve Türk Ceza Kanunu'nu taslakları örnek olarak belirtilebilir. Yine Türkiye Barolar Birliği, İnsan Hakları Araştırma ve Uygulama Merkezi, ulusal ve ulusal-üstü ölçekte gerçekleştirdiği bilimsel nitelikte birçok etkinlikle (sempozyumlar, insan hakları eğitim çalışmaları, yayınlar) insan haklarına ciddi katkılar sağlamaya çalışan bir kuruluştur. İnsan Hakları Araştırma ve Uygulama Merkezi Bilim ve Danışma Kurulu, şu anda Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Önerisini güncelleştirme çalışmalarını sürdürmektedir.

Kurumsal düzenlemeler açısından; Anayasa değişikliklerinin, 1982 Anayasasının devlet organlarının kurumsal yapılanması ile ilgili hükümlerine dokunulmaksızın, daha çok sivil/asker ilişkileri bağlamında yoğunlaşmış olması, bir eksiklik, hatta bir talihsizlik olarak

değerlendirilebilir. Oysa demokratik rejimimizin, Hukuk Devleti bağlamında birçok sorunu ve açığı bulunmaktadır. Yargı bağımsızlığı, yasama dokunulmazlığı ve yasama seçimlerinde %10'luk baraj sorunların başında gelmektedir.

Öte yandan, Anayasa değişiklikleri ve yürürlüğe konan yasaların, demokratik anlayış ve düzenleme alanları bakımından sakıncalı yönlerine dikkat çekmek gerekir.

İçerik olarak, paranın ölçü alınmış olması ve daha çok gelir getirici alanlara yönelme, ülkemizin doğal, çevresel, tarihi ve kültürel zenginliklerini tahrip edici sonuçların ortaya çıkmasını kaçınılmaz kılacaktır. Demokratik anlayış bakımından ise, parlamento çoğunluğunun yeterli olacağı şeklindeki eğilim, "*çoğunlukçu demokrasi*", hatta "*çoğunluk diktatörlüğü*" uygulamasını çağrıştırmaktadır. Böyle bir yaklaşım, ne çağdaş egemenlik anlayışına, ne de hukuk devletine uygun düşmektedir.

Geçen süre içinde, iktidarı elinde bulunduran siyasi parti temsilcileri, iktidarın sonsuz ve sınırsız olanaklarını kendi dünya görüşleri ve yandaşları için kullanma eğilimlerinin yanı sıra, 80 yıllık birikimi olan demokratik laik par-

lamenter sistemimizin, yazılı ve yazılı olmayan kurum ve kurallarını yok sayan tutum ve davranışlar sergilemişlerdir. Yine cumhuriyetimizin özenle korunan değerlerini, kazanımlarını görmezden gelen, onları hafife alan, farklı ve değişik bir cumhuriyet anlayışlarının olduğunu ortaya koyan irade ve eylemler sergilemektedirler. Bir anlamda cumhuriyetin köklü ve etkin kurumlarıyla çatışmayı yenilik ve farklı bir politika olarak sunmaktadırlar. Bunların yanlış olduğunu cumhuriyetin kuruluş felsefesine, çağdaşlık anlayışına aykırı tutum ve davranışların karşısında olacağımızı daha önce çekincé olarak belirttiğimiz için iktidarın bu ve benzeri tutum ve davranışlarına karşı çıkacağımızı ve geçit vermeyeceğimizi açıkça her yerde vurguluyoruz.

Bu konudaki duyarlılığımızı bu anlamlı günde ve tüm kamuoyu önünde bir kez daha açıklamayı tarihsel bir sorumluluk olarak kabul ediyorum. Bizler bu tutumları eleştirir ve cumhuriyetin kazanımlarına sahip çıkarken, daha önceki basiretsiz politikacıların, politik yaklaşımlarla içini boşalttıkları, tüm çağdaş kurum ve kavramlarını yok ettikleri, halkından ve insanından uzaklaştırdıkları, yolsuzluğun,

hırsızlığın, rüşvetin, talanın, kol gezdiği, insan hakları ihlallerinin yaşandığı, hukuksuzluğun hukuk diye savunulduğu mevcut düzeni değil, Atatürk ilke ve devrimleriyle taçlanmış, çağdaş değerlerle donanmış, sevgi ve kardeşlikle bezenmiş, emeğin en yüce değer ve her ilişkide hukukun egemen olduğu Türkiye Cumhuriyeti'ni özltüyor, hedefliyor ve kastediyoruz.

Yeni adli yılın sorunlardan uzak, başarılarla geçmesini diler, bu sonucun alınmasına katkı sunacak ilgililere şimdiden teşekkür eder, saygılar sunarım.



**TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ KÜTÜPHANESİ**

